

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 5.

Niedziela, 25 Grudnia (6 Stycznia.)

1866\7 r.

Wychodzi codziennie, oprócz dni następujących, po Świątach uroczystych i Niedzieli. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, ulica Miodowa Nr. 487 i Kantorach. — Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 6, za 2-krotne kop. 9, za 3-krotne kop. 12. — Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku nie zwracają się. — We wszystkim co dotyczy Dziennika, należy odnosić się wprost do Dyrekcji obu Dzienników Warszawskich.

Prenumerata w Warszawie rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się. — Numer pojedynczy kop. 5. — Za odnoszenie do domu opłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach Poczтовых w Królestwie i Cesarstwie Rocznie rs. 9 kop. 20. Półrocznie rs. 4 kop. 60. Kwartalnie rs. 2 kop. 30. Miesięcznie kop. 80.

Rok 4.

OD DYREKCJI.

Dla ułatwienia różnym wojskowym i cywilnym władzom i urzędom wczesnego zapisywania się na *Dziennik Warszawski*, Dyrekcja podaje do wiadomości, że Zwierzchnicy tychże władz potrzebują tylko zaawiadomić ją o tem, z wyszczególnieniem ilości żądanych egzemplarzy i na jakiczas pragną mieć Dziennik dostarczany, przyczem wyraźnie umieścić adres.

Władze wojskowe mogą zapisywać się nawet miesięcznie, z warunkiem, iżby w razie zmiany miejsca pobytu, wcześniej o tem zawiadomiły Dyrekcję obu Dzienników.

Należności za prenumeratę, stosownie do ostatnich ogłoszeń, wnoszone lub nadsyłane być mogą franco do Dyrekcji w każdym czasie, lecz w każdym razie, przed upływem terminu, na jaki Dziennik zaprenumerowany został.

Należności za prenumeratę, stosownie do ostatnich ogłoszeń, wnoszone lub nadsyłane być mogą franco do Dyrekcji w każdym czasie, lecz w każdym razie, przed upływem terminu, na jaki Dziennik zaprenumerowany został.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ URZĘDOWY. — Sprawozdanie o tabelach likwidacyjnych. — Rozkaz ober-policmajstra. — Zarząd

drogi żel. konnej. — Prezes rady zarz. tow. drogi żel. warsz.-teresp. — Najwyższy ukaz. — Ordery.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa. — Przegląd polityczny. — Przyjazd JW. Hr. Namiestnika. — Telegramy. — Wiadomości telegraficzne. — Przyjęcie u JW. Hr. Namiestnika. — Wypadki. — Rezultaty poborów do wojska. — Uroczystość uniwersytecka. — Broszura w Rzymie. — Ameryka. Interwencja. — Anglja. Polityka nieinterwencji. — Austrja. Bar. Beust. — Meksyk. Proklamacja cesarza Maksymiljana. — Interwencja. — Włochy. Polityka rządu. — Korespondencje ze Lwowa, Paryża i Neapolu. — Przystosowanie broni przez rewolucjonistów podczas ostatniego powstania.

PRZEWODNIK WARSZAWSKI. — Prelekcja p. Lewestama. — Tydzień targowy. — Powozy wystawowe p. Rentla i jego fabryka, i t. d.

DZIAŁ URZĘDOWY

Warszawa, dnia 24 Grudnia (5 Stycznia).

SPRAWOZDANIE

o postępie czynności sprawdzenia tabel likwidacyjnych ułożone na podstawie wiadomości otrzymanych do dnia 17 (29) Grudnia 1866 r.

Numer.	Komisje.	Liczba nadeszłych tabel.	W tej liczbie ułożonych przez samych komisarzy	Ilość tabel nie przedstawionych.		Liczba sprawdzonych tabel z dóbr				Tabele sprawdzone obejmują.		W średnim przecięciu wypadła na dym.	Ilość tabel przedstawionych Komitetowi Urzędowemu.	
				z dóbr większych.	z małych posiadłości.	Prywatnych.	Instytucyjnych.	Majorskich.	Razem.	Dym.	Morgów.			
1	Kielecka.	1,257	—	48	2	1060	15	48	1123	30,380	310,963	10	70	1008
2	Warszawska.	1,735	8	23	7	1242	1	4	1247	23,895	411,406	17	65	1075
3	Krasnostawska.	871	—	9	21	600	1	18	619	22,445	354,484	15	238	581
4	Kaliska.	1,836	—	124	27	943	14	42	999	21,146	219,908	10	119	712
5	Lubelska.	887	13	3	3	601	—	11	612	16,977	278,386	16	12	457
6	Suwalska.	1,029	10	16	14	530	—	229	759	16,935	257,233	15	57	718
7	Olkuska.	835	3	7	—	438	16	19	473	13,738	141,319	10	86	384
8	Piotrkowska.	1,452	—	39	26	532	—	58	590	13,439	201,403	15	—	387
9	Płocka.	1,325	24	200	402	671	1	13	685	12,628	127,990	10	40	550
10	Łomżyńska.	655	86	84	220	564	1	72	637	12,393	145,479	11	222	534
11	Białska.	517	5	9	16	366	3	26	395	12,081	285,538	23	190	276
12	Włocławska.	1,483	1	177	16	834	1	81	916	11,541	165,263	14	97	811
13	Radomska.	1,231	—	15	15	433	—	67	505	11,509	194,593	16	11	473
14	Siedlecka.	1,405	—	40	35	619	—	57	676	11,189	226,137	20	63	551
15	Ostrołęcka.	974	—	105	474	488	—	32	520	9,540	92,844	9	219	411
W ogóle		17,522	150	899	1,278	9,926	53	777	10,756	239,836	3,412,946	14	105	8928

Uwaga 1. Oprócz powyższej ilości tabel (17,522), podanych do Komisji Spraw Włościańskich, odesłano do Rządów Gubernialnych z powodu przejścia dóbr duchownych na rzecz Skarbu, tabel 426.

Uwaga 2. Ilość tabel sprawdzonych w Komisjach obecnie 17 (29) Grudnia jest większą od liczby wyżej wykazanej (10,756), gdyż ta ostatnia podana jest na podstawie miesięcznych sprawozdań złożonych przez Komisje, przez jedną za czas do dnia 1 (13) Listopada, a przez drugie do dnia 1 (13) Grudnia r. z.

Z liczby przedstawionych Komitetowi Urzędowemu tabel 8,928
Komisja Centralna zatwierdziła 7,213
podług tych tabel przyznano:
włościanom na dymów 156,881
gruntów użytkowych morgów 2,120,315
w przecięciu na jeden dym około morg 13 1/2
właścicielom dóbr wynagrodzenia rs. 27,931,612
w przecięciu za jeden morg około rs. 13 k. 17
czyli za jedną diesiatynę rs. 26 k. 34
Z liczby przedstawionych tabel nie zatwierdzonych 1,715

z tych zwrócono Komisjom dla poprawienia 722 dla dokonania oszacowania 188
nie rozpoznano z powodu nierozstrzygnięcia niektórych kwestij 326
przypadła do rozpoznania 479.

Z liczby tabel przez Komisję Centralną zatwierdzonych:

a) przesłano Komisji Likwidacyjnej do dalszego postąpienia 6,221
b) przygotowują się do odesłania 317
c) nie mogą być odesłane z powodu nieotrzymania wszystkich tabel z całych dóbr 675
Komisja Likwidacyjna zarządziła wypłatę dla właścicieli dóbr wynagrodzenia Listami Likwidacyjnymi:
z tabel 5,890
na sumę rs. 21,697,133

Z Komitetu Urzędowego odesłano do miejscowych Komisji Spraw Włościańskich dla wprowadzenia w wykonanie tabel 5,815

Zwrócono z Komisji Spraw Włościańskich tabel ostatecznie w wykonanie wprowadzonych 1,804.

W rozkazie Ober-Policmajstra do policji wykonawczej wydanym, zamieszczono: W ponowniu niedokrotnych rozporządzeń, dotyczących przestrzegania, aby na trotuarach nie składano żadnych przedmiotów wiele miejsca zabierających, nie prowadzono ręcznych wózków, nie noszono wielkich koszy i różnego rodzaju ciężarów na noszach, jak niemniej naczyń z wodą, która rozlewając się nietylko że oblewa przechodzących, ale nadto w czasie mrozów, staje się powodem ślizgawicy na trotuarach, utrudniającej i niebezpiecznej dla przechodniów; polecono raz jeszcze komisarzom cyrkulowym, jak najsurowsze dopilnowanie, aby podobne nadużycia nadal już się nie ponawiały, gdyż w przeciwnym razie, odpowiedzialność spadnie nietylko na stojkowych i rewirowych, lecz również na oficerów policyjnych i samych komisarzy. Przyczem z uwagi na zwyczaj wielu z tutejszych mieszkańców, dający się dostarczać szczególnie na ludnych ulicach i w dniu świąteczne, że wzięwszy się w kilka osób pod ręce, idą w jednej linii po trotuarze, utrudniając tem nadzwyczaj swobodne dla innych przejście, polecono policji ostrzegać o tem osoby w ten sposób chodzące.

Zarząd drogi żelaznej konnej w Warszawie, — dla uniknięcia wszelkich wypadków, uprasza publiczność o nieprzechodzenie drogi w chwili zbliżania się kursujących na nich karek, gdyż takowe ani prędko zatrzymane ani zwrócone być nie mogą.

Prezes Rady Zarządzającej Towarzystwa Drogi Żelaznej Warszawsko-Terespolskiej, podaje do wiadomości, że dla ułatwienia przewózki towarów dostawianego z zachodnich gubernij Cesarstwa do Warszawy, artykuł ten w taryfie rzecz. onej drogi zamieszczony w klasie 2-jej towarów, zaliczony będzie w ciągu 1-go półrocza 1867 roku, to jest po dzień 20 Czerwca (1 Lipca) do klasy 3-jej towarów, z zastosowaniem opłat przewozowych dla klasy tej ustanowionych.

Najwyższy ukaz imienny do kntoru dworu z dnia 1 grudnia. „Na pamiątkę upłynionego stulecia od urodzenia znakomitego historyka krajowego, niegdy rzeczywistego radcy stanu Karamzina, najmiłośniej mianowaliśmy wnuczkę jego, księżniczkę Katarzynę Meszczerzką, frejliną Najjaśniejszej Cesarzowej Jej Mości. (Rus. Inw.)

Ordery. Najjaśniejszy Pan, w dniu 21 grudnia, udzielił raczył generał-adjutantowi, generałowi artylerji Bibikowowi order św. Aleksandra Newskiego, ozdobiony brylantami, z powodu upłynionych 50 lat służby jego w stopniach oficerskich. Na przedstawienie zaś generał-adjutanta hrabiego Perowskiego, z powodu uroczystości zaślubienia Cesarzowiczy Następcy Tronu, Najjaśniejszy Pan udzielił raczył członkowi najświęto-

Telegramy.

Bukareszt, 4-go stycznia. Całe ministerstwo podało się do dymisji, którą książę niechętnie przyjął. Nowy gabinet jeszcze nie został utworzony.

Paryż, 4-go stycznia. Trzęsienie ziemi w Algierji sprawiło znaczne szkody.

Wiadomości telegraficzne.

* **Mursylja, 2 stycznia.** Wiadomości z Konstantynopola z daty 26-go grudnia stwierdzają, że Porta poleciła adwokatowi korony odpowiedzieć na żądanie rządu włoskiego co do zadosyćuczynienia. Poselstwo włoskie otrzymało rozkaz nalegania i nie zgadzania się na żaden niezadowolniający układ. — Wiadomości z Aten, datowane 27-go grudnia, donoszą, że turcy atakowali po dwakroć powstańców tessalskich w górach Agrafa, lecz że zostali odparci aż na równinę Newropol. (*Cor. Hav. Bul.*)

* **Florencja, 2 stycznia.** Opinie donosi, że rząd włoski dał Porcie radę, ażeby przystąpiła na żądanie Serbji co do ewakuacji twierdz. (*Tamże.*)

* **Konstantynopol, 2 stycznia.** Nowy ambasador francuzki, p. Bourée, doręczył dziś sułtanowi swe listy wierzytelne. Porta zezwoliła na to, ażeby statki wojenne francuzkie, angielskie i ruskie przewoziły do Grecji rodziny emigrujące z w. Kandji. (*Wolff's T. B.*)

* **Wiedeń, 2 stycznia.** Wiadomości z Aleksandrii z 26-go grudnia donoszą, że przybyła do Malty korweta amerykańska, mająca zabrać na swój pokład aresztowanego Surratta. Wojska egipskie mają wrócić z wyspy Kandji przed 18-m stycznia. — Wiadomości z Bombay dochodzą do 13-go grudnia. Powstanie w państwie birmańskim jest ukończone. W Kabulu obiegała pogłoska, że Anglja przyrzekła wypartemu Schir-Ali-Chanowi pomoc pieniężną, poczem tenże ma wkroczyć niezwłocznie do Kabulu. (*Tamże.*)

* **Florencja, 2 stycznia.** Król mianował generała Menabrea swym pierwszym adjutantem. (*Tamże.*)

* **Lizbona, 2 stycznia.** Przyjmując w dniu noworocznym deputowanych, król oświadczył, że odwiedzić królowej hiszpańskiej świadczą o dobrej porozumieniu obu dworów i o zbliżeniu obu ludów bratnich. (*Tamże.*)

* **Kopenhaga, 3 stycznia.** W ciągu ostatnich dni srożyła się w północnej Jutlandji silna burza morską. Według telegramu z Hjörriing, mieszkańcy tameczni zostali formalnie śniegiem zasypani i wszelka komunikacja jest przerwana. W Aarhus srożyła się silna zawieja śnieżna. (*Tamże.*)

* **Nowy Jork, 31 grudnia.** Wiadomości z Meksyku donoszą, że marszałek Bazaine tak długo działać będzie na korzyść rządu cesarza Maksymiljana, jak długo francuzi pozostaną w Meksyku. (*Tamże.*)

* **Southampton, 31 grudnia.** Flota sprzymierzona chilo-peruwiańska miała odplynieć z Valparaiso w d. 20 listopada dla ścigania statków handlowych hiszpańskich. Rząd peruwiański uzbraja ciągle Arica i Callao. Minister finansów podał się do dymisji wskutek nieporozumienia z swoimi towarzyszami. Wojska stojące na wyspach Chinchas zbuntowały się i oparowały jeden statek, na którym chcą powrócić do domów. Spodziewano się wybuchu rewolucji w Antokuia w Nowej Grenadzie przeciwko Mosquera. (*Tamże.*)

* **Berlin, 3 stycznia.** Nordd. A. Z. donosi: Na wezwanie Prus mianowały Bawarja i Saksonja swoich pełnomocników do układów i rewizji traktatu handlowo-celnego w Wiedniu. — Pogłoska o zamianie prowincji Hanau za prowincję hesko-nadreńską jest zupełnie bezzasadną. — *N. Treus.* uważa pogłoski dzienników co do nominacji p. Moltke na ministra marynarki, jako też wiadomość o reprezentacji marynarki przy sejmie związkowym, za pozbawione zupełnie wszelkiej zasady. (*Wolff's T. B.*)

* **Paryż, 3 stycznia.** Z Konstantynopola donoszą pod d. 2 b. m.: Porta otrzymała wiadomość o podaniu się Selinos i Kissamos, twierdz położonych na zachodnim wybrzeżu Kandji. Powstańcy zostali zupełnie pobici, stracili 200 ludzi i uciekli ku morzu, gdzie po większej części zabrani zostali przez statki cudzoziemskie. (*Tamże.*)

* **Konstantynopol, 3 stycznia.** Powstańcy ponieśli klęskę przy Phonis. Sześć tysięcy ochotników, greków i włochoń, brało udział w walce. Okręgi Kissamos i Selinos zostały pobite. Parostatek wojenny *Ismail*, przywiózł 8,000 greków i trofea dostawione przez włościan. (*Tamże.*)

bliwszego synodu, protojerejowi cerkwi pałacowej i naczycielowi religji Ich Cesarskich Wysokości, Janowi Roźdiestwinskiemu, order św. Anny 1-ej klasy. (*Tamże.*)

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa,

dnia 24 Grudnia (5 Stycznia).

Gabinet wiedeński uczuł potrzebę powołania do pomocy w układach z Węgrami reprezentacji prowincji z tej strony Litawy, lecz ponieważ obawiał się zbyt silnej opozycji ze strony obecnej rady państwa, rozwiązał dotychczasowe sejmy prowincjonalne, aby na nowo wybrane, wysłały nowych delegatów do rady państwa. Patent cesarski nie wspomina wcale, w jaki sposób będą się odbywały wybory deputowanych do sejmów prowincjonalnych, i z łona ich delegatów do rady państwa, czy według dawnego prawa wyborczego, czy też według nowego, mającego być nadanem przez najwyższą władzę. Czy gabinet wiedeński w nowej radzie państwa nie spotka silniejszej opozycji niż w dawniejszej, trudno przewidzieć, zawsze ciekawą będzie próba, jaka w przyszłym miesiącu będzie odbywała się w Wiedniu.

Zerwanie pomiędzy Turcją a Grecją może być znacznie przyspieszone, przez mianowanie w ostatnim z tych państw nowego gabinetu, którego członkowie, jako stronnicy idei wielkogreckiej, są zapalonymi przeciwnikami Turcji. Zresztą, jakkolwiekby gabinet stanął u steru rządu w Grecji, nie byłby w stanie stale okiełznać sympatji ludności, i nie wiele też mogłyby wpłynąć rady obcych mocarstw. Tymczasem artykuł *Italie*, przekonywa o silnych sympatjach włoskich dla dążeń greckich. Mylną też była wiadomość podana przez dzienniki wiedeńskie o postawie Anglii w sprawie kandjocko-greckiej. *M. Herald* i *Standard*, dzienniki torysowskie, służące za organa gabinetu londyńskiego, zaprzeczają wieści, jakoby odjęto dowództwo statku kapitanowi Pym, za przewiezienie rodzin kandjockich do Grecji, czemu też wcale nie przeszkadza Porta, jak donosi telegram z Konstantynopola. Gabinet angielski wprawdzie zabronił swym agentom dyplomatycznym brać udział w czynnościach komitetów filhelenickich, zaleciwszy im zachowywać ścisłą neutralność i poleciwszy oznajmić rządowi greckiemu, iż w razie jego starcia z Portą nie będzie wcale interweniował.

Taka postawa gabinetu londyńskiego względem Grecji, jest w pewnym związku z jego postawą względem Stanów Zjednoczonych. Poseł angielski w Washingtonie, p. Bruce, zawezwał rząd związkowy do ścisłego zachowywania neutralności i oświadczył, iż nowy napad fenienów na Kanadę, Anglja będzie uważała jako dokonany przez rząd związkowy. Tymczasem stosunki pomiędzy Francją a gabinetem washingtonskim, stały się jak najprzyjaźniejszymi.

W Madrycie ciągle trwają aresztowania, a deportowani odwożeni są nie na wyspy Kanaryjskie, jak pierwotnie donosono, lecz na w. Fernando Po, nad brzegami Gwincii, odznaczającą niezdrowością klimatu.

Według wiadomości telegraficznych, na w. Kandji rzeczy przyjęły obrót pomyślny dla Turcji, lecz doniesienia te wymagają koniec nie potwierdzenia, jako pochodzące ze źródeł tureckich.

Zwracamy uwagę czytelników naszych na zamieszczone poniżej korespondencje ze Lwowa i Paryża.

* JW. Jenerał-Feldmarszałek, Hrabia Namiestnik Jego Cesarsko-Królewskiej Mości w Królestwie Polskiem, wczoraj powrócił do Warszawy z Petersburga.

* JW. Jenerał-Feldmarszałek, Hrabia Namiestnik Jego Cesarsko-Królewskiej Mości w Królestwie Polskiem, po powrocie z St.-Petersburga, przyjmować będzie dnia 25 Grudnia (6 Stycznia) 1867 roku o godzinie 10½ przed południem, w byłym Zamku królewskim, Jenerałów, Sztabs i Ober-Oficerów, Duchowieństwo wszelkich wyznań, Urzędników, Obywateli ziemskich i miejskich oraz Konsulów zagranicznych.

* (*Wy p a d k i*). W dniu wczorajszym, Aleksy Łarjonów, sztabs-kapitan inwalidnej N. 26 rot, przybywszy do łaźni parowej pod N. 2571/2 przy ulicy Rybakięgzystującej, nagle życie zakończył. — Tudzież Franciszka Mikutowicz, panna lat 30 wieku licząca, córka kucharza przy ojcu pod N. 821 zamieszkała, także nagle zmarła. — W tymże dniu, Karolina Mołczanow, sługa lat 25 licząca, jako mocno chora, będąc odesłaną na kurację do szpitala św. Ducha, tamże wkrótce zmarła. — Również dnia wczorajszego, Aleksander Heer, lat 42, zamieszkały pod N. 409 na Pradze, przechodząc ulicą Senatorską, nagle zachorował. — Wczoraj także na rogu ulic Przejazd i Nowolipki, znalezionej została mocno osłabiona Joanna Kowalew, żołnierka, lat 67 wieku licząca, która po podaniu jej pomocy lekarskiej zeznała, iż na placu grzybowskim najechał na nią niewiadomy sankarz, który ją mocno potłukł i sam zdołał zbiedz. — Tegoż samego dnia, Henryk Papke, parobek od piwowara, lat 34 wieku liczący, przybywszy z piwem na plac grzybowski, wziąwszy jedną z beczek na plecy, poślizgnął się i upadł, skutkiem czego złamał sobie u prawej ręki dwa średnie palce, tak iż mu jeden natychmiast musiał być odjęty.

* (Rezultaty poborów do wojska.) Podajemy następujące cyfry ze sprawozdania przedstawianego Najjaśniejszemu Panu, a zamieszczonego w grudniowym zeszyte czasopisma *Wojennyj Zbornik*. Ogólne pobory do wojska w cesarstwie w 1865 i 1866 r. są trzecim i czwartym ogólnymi poborami, od 1863 r., na nowych podstawach odbytemi. Pierwszy pobór na tych podstawach miał miejsce w 1863 r.; drugi odbyty w końcu tegoż roku, uważany był za pobór 1864 r. Według wykazu poboru na 1865 rok należało pobrać 124,700 ludzi, kwity i wykupna zostały dostarczone za 18,120 ludzi; 785 rekrutów nie stawiło się, i tylko 105,136 ludzi zaciągnięto do wojska. Ponieważ oprócz tego z rozmaitych powodów podczas poboru zaciągnięto jeszcze 3,788 ludzi, ogólna liczba ludzi dostarczonych przez pobór 1865 r. wynosiła 108,924. Liczba osób które stanęły do poboru wraz z zapasowymi wynosiła 225,165. Liczba ta rozpada się w następujący sposób:

Wziętych do wojska	108,924	ludzi
Zapasowych odesłanych do domów.	68,991	"
Ludzi odesłanych z różnych powodów	47,250	"
	225,165	"

Na 108,924 wziętych do wojska, 84,141 miało od 20 do 25 lat wieku, a 24,783, od 25 do 30 lat. Na 47,250 odesłanych do domów, 6,936 nie miało wymaganego wzrostu, 4,245 nie miało przepisanej wieku, 17,546 miało wady cielesne, a 18,523 choroby chroniczne.

Według wykazu poborowego na rok 1866, klasa tego roku miała dostarczyć kontyngens 96,105 ludzi. Ponieważ złożono kwity i wykupna za 12,564 ludzi, a 9,8 rekrutów nie stawiło się, liczba rekrutów którzy wstąpili pod sztandary wynosiła 82,530. do której należy dodać 4,568 ludzi zaciągniętych do służby wojskowej podczas poboru z różnych powodów, co doprowadza kontyngens dostarczony przez klasę z 1866 r. do 87,098 ludzi. Ogólna liczba ludzi, którzy stanęli do poboru wynosiła wraz z zapasowymi 178,938 ludzi. Liczba ta rozpada się w następujący sposób:

Wziętych do wojska	87,098	ludzi
Zapasowych odesłanych do domów.	50,881	"
Ludzi odesłanych z różnych powodów	40,959	"
	178,938	"

Na 87,098 ludzi powołanych pod sztandary, 73,417 miało od 20 do 25 lat wieku, a 13,681 od 25 do 30 lat.

Według narodowości i języka kontyngens z r. 1866 rozpada się w następujący sposób: Wielko-Rosja 56,389 ludzi; Mało-Rosja 19,142; Biało-Ruś 1,704; polaków 880; litwinów (1,376), łutyszów (1,749) i żmudzinów (852) 3,968; estończyków, karełów, czereemisów, wotjaków i mordwów 1,620; tatarów, baszkirów i czuwaszów 1,934; dysydentów (inowierców) 806; żydów 395; mołdawanów 161; niemców 85; cyganów

14; —razem 87,098. Z tych cyfr ukazuje się, że około 89% kontyngensu 1866 r. należy do narodowości ruskiej; należy pamiętać, że z małymi wyjątkami nasi rekruci przedstawiają wiele jedności pod względem języka. Rekruci prawosławni stanowią około 89%. Pod względem stanów, kontyngens 1866 r. rozpada się w następujący sposób: z klas przywilejowanych 213 ludzi; z jednodworców (właścian właścicieli) i znakomitszych mieszczan 949; emigrantów moldawiańskich 28; mieszczan 5,785; włościan rządowych i koronnych oraz (sadników 38,795; włościan czasowo-obowiązanych i właścicieli 41,160; —razem 86,930. Przeszło 92% całego kontyngensu stanowią włościanie; 213 rekrutów z klas przywilejowanych są płatnymi zastępcami. Ogólna liczba płatnych zastępców w 1866 r. wynosiła 8,221 ludzi. Z 40,959 ludzi odesłanych do domów, 4,732 nie miało wymaganego wzrostu, 2,934 przepisane wieku, 15,335 miało wady cieleśne, a 17,958 choroby chroniczne. Pobór 1866 r. został ukończony bez żadnego niestawającego w 14 guberniach i 25 prowincjach; w innych guberniach było 978 ukrywających się.

* (Uroczystość uniwersytecka). Dnia 12 grudnia uniwersytet dorpacki obchodził 64-tą rocznicę swego istnienia. Na uroczystym posiedzeniu jego znajdowali się: kurator okręgu naukowego, wszyscy profesorowie i licznie zgromadzona publiczność. (Rus. Inw.)

* (Brozura w Rzymie). Chętnie powołujemy się na *Czas krakowski*, ile razy on, wychodząc ze sfery podstępnych zmyśleń, podaje cokolwiek ciekawego. Oto ogłosił on w pierwszym swym numerze z roku bieżącego bardzo ciekawą korespondencję z Rzymu, datowaną 25-go grudnia. Obejmuje ona treść mowy mianej przez papieża 17-go grudnia w kościele kapucynów przy ogłoszeniu dekretu beatyfikacji wielbego Benedykta z Urbino. Lecz nabożne usposobienie ojca św. przy beatyfikacji nowego świętego kościoła katolickiego, zakłócone zostało niespodzianym wypadkiem. Sam on oświadczył, że w chwili gdy wyjeżdżał z Watykanu, doręczono mu drukowaną książeczkę, nadesłaną przez pocztę na jego imię. „Jest to dzieło”, powiedział papież, „pewnego duchownego, który, smutno wyznać, należy do naszego kościoła, ale niestety! do kościoła zbuntowanego (*alla Chiesa ribelle*, t. j. do kościoła włoskiego rzymsko-katolickiego), i dobrze jest nam znany osobiście”. Papież, wybierając się do kościoła, nie miał czasu przeczytać całą przyslaną mu książeczkę, i mógł jedynie przejrzeć ją pobieżnie; lecz i tu przekonał się on (są to słowa papieża), że ksiądz ów między wielą innymi rzeczami, ośmielił się nam zarzucić, żeśmy naczynili za wiele świętych, chociaż wyraził jednocześnie ufność, iż się poprawimy na przyszłość”. Ojciec św. nie mógł w żaden sposób objaśnić sobie takie nieposlušenie i takie, podług słów jego, „zuchwale wystąpienie przeciw władzy kościelnej”. W wigilję Bożego Narodzenia papież przyjmował powinszowania osób duchownych i świeckich. Zwracając się do prałatów i przypominając dawne czasy, ojciec św. „zaprzeczył rozpuszczonej niegdyś przez gazety wieści, jakoby ksiądz Ludwik Napoleon, ścigany przez policję Grzegorza XVI i schroniwszy się do Spoleto, gdzie terazniejszy papież był podówczas arcybiskupem, pożyczyl u niego znacznej sumy pieniędzy, a potem niewdzięcznością mu odpłacił”.

Ameryka.

* (Interwencja). Nowy Jork, 22 grudnia. Ortega wszedł do Meksyku w d. 18 grudnia. Sądzą, że działa on zgodnie z pp. Cortina i Canales, nie atakując jen. Escobedo. Mówią, że Campbell i Sherman powrócili do Nowego Orleanu nadzwyczaj zawiedzeni co do popularności Juareza i wrażenia wywartego w Meksyku przez pogłoski o interwencji amerykańskiej. Marszałek Bazaine zawiadomił, że wojska francuzkie pozostaną neutralnymi. (Cor. H. B.)

Anglja.

* (Polityka nieinterwencji). *Standard*, organ rządu angielskiego i stronnictwa torysowskiego, zaprzecza wiadomości o odwołaniu dowódcy statku angielskiego, który przewiózł niedawno do Aten kobiety i dzieci kandjoekie; gabinet angielski nie tylko nie usunął lejtnanta Pym, jak o tem donosił *Morning* wieczorny, lecz nawet nie udzielił mu nagany za czyn usprawiedliwiony, jak powiada *Standard*, „zasadami ludzkości”. W każdym atoli razie Anglja zaleca swym agentom, ażeby przestrzegali odtąd jak najściślej w sprawach wschodnich neutralność, i zawiadomiła rząd grecki, że w razie wybuchu zajścia pomiędzy nim i Turcją, nie będzie wcale interwenjować. (Nord.)

Austrja.

* (Baron Beust). *Wiedeń, 1 stycznia*. Baron Beust nie wrócił jeszcze dotąd z Drezna, co jest powodem, iż ludzie skłonni do wyprowadzania z każdego faktu rozmaitych kombinacji, chcą upatrywać w tem manewr, na tem zależący, że minister spraw zagranicznych nie pozostaje w zupełnej zgodności ze swemi kolegami i chce przez swą nieobecność dać dowód, że nie brał udziału w układaniu dokumentów ogłoszonych w tych dniach. Lecz wersja ta jest błędna. Baron Beust oświadczył przed swym wyjazdem, że zgadza się na wszystkie środki przez rząd przedsiębrane, nie pospieszyl zaś on z powrotem jedynie dla tego, że po stanowczem nakreśleniu programu rządowego, nie czeka go tu żadna nagląca praca. Wyprowadzono wnioski polityczne z tej także okoliczności, że książę Metternich udał się napowrót do Paryża bez naradzania się z baronem Beustem; lecz i ta okoliczność nie ma głębszego znaczenia, albowiem książę Metternich porozumiał się już poprzednio z baronem Beustem co do najbliższych celów polityki austriackiej. (Nord. A. Z.)

Meksyk.

* (Proklamacja cesarza Maksymiljana). Następująca proklamacja została ogłoszona w mieście Meksyku, 5-go grudnia: „Orizaba, 1 grudnia 1866. Meksykanie! Okoliczności wielkiej doniosłości, obchodzące dobrobyt kraju, doprowadziły nasz umysł do przekonania, że powinniśmy zachować władzę, która została nam powierzona. Nasza rada ministrów, zwołana przez nas, zakomunikowała nam, jako swe zdanie, że dobrobyt Meksyku wymaga, ażebyśmy pozostali jeszcze na czele spraw, i uważaliśmy za nasz obowiązek wysłuchać tej prośby, i obwieszczamy jednocześnie, że zamiarem jest naszym zwołać kongres narodowy na podstawie rozległej i liberalnej, w którym wszystkie stronnictwa będą mogły wziąć udział; kongres ten zadecyduje, czy cesarstwo ma być utrzymane, i w razie uchwalenia jego dalszego istnienia, dopomoże nam do zredagowania praw zasadniczych, mających wzmocnić instytucje publiczne kraju. Doradcy nasi pracują nad wynalezieniem sposobów niezbędnych dla osiągnięcia tego rezultatu i przedsiębiorą jednocześnie środki, ażeby wszystkie odcienia narodu mogły zbliżyć się i zjednoczyć na tej podstawie. Meksykanie! Liczymy tymczasem na was, bez wyjątku żadnego stronnictwa politycznego, i postanowiliśmy prowadzić dalej dzieło odrodzenia mężnie i wytrwale, ażeby wywiązać się z misji, którą otrzymaliśmy od waszych rodaków. (podp.) Maksymilian”. (Nord.)

* (Interwencja). Telegram z Nowego Jorku donosi, o czem już zresztą wiadomo, o rozczarowaniu się pp. Campbell i Shermana co do mniemanej popularności Juareza. Pogłoski o interwencji amerykańskiej w Meksyku nie znalazły dobrego przyjęcia. W każdym razie wojska francuzkie przestrzegają będą neutralności. (La Fr.)

Włochy.

* (Polityka rządu). *Italia* ogłosiła artykuł o postawie, jaką przyjmie rząd włoski w kwestji wschodniej. „Włochy dowiodą światu”, powiada ten organ rządu florenckiego, „że są godne tych wszystkich sympatji, które dopomogły im do zajęcia znowu, wśród ludów Europy, tego stanowiska, jakie one były utraciły. Nieprzyjacielem Włoch, którzy zapominają niekiedy, iż potrzeba być sprawiedliwymi, oskarżają fortunę, iż była zanadto ślepą dla Włochów; przyjdą oni może wkrótce do przekonania, że fortuna nie była tak ślepą, jak im się wydaje. Przez zespolenie interesów ludzkości ze swemi własnymi interesami, Włochy służyć będą znowu sprawie cywilizacji, od postępu której zależy ich pomyślność.”

Korespondencje Dziennika Warszawskiego.

Lwów, 1 stycznia.

Mądrykowski fałszerz banknotów. — Opera: Orfeusz w Piekle. — Tajny okólnik *Dziennika Lwowskiego*.

Przyaresztowano w Krakowie technika i ogniomistrza Mądrykowskiego za podrabianie biletów bankowych. — Policja zabrała także przyrzady do tej fabrykacji i pewną liczbę biletów, którym brakowało tylko czerwonego giloszu, a robota miała być bardzo udatna. — Trzeba wiedzieć, że Mądrykowski należąc w r. 1863 do tej organizacji, był także fabrykantem rac, patronów, i petard — był w ściśłym sojuszu z Mierosławczykami, a ci ostatni wysyłali do niego swych agentów.

W niedzielę przedstawiono na scenie polskiej poraz pierwszy operę buffo z niemieckiego „Orfeusz w piekle”. O operze samej jako o pierwszej która na nazwę opery zasługuje, tylko tyle powiedzieć można, że gdyby nie pani Majeranowska, śpiewaczka opery

warszawskiej, która jedynie tutaj oparę podtrzymała, i p. Koncewicz, który powtórnie przeszedł ze składu towarzystwa dramatycznego ruskiego, do towarzystwa polskiego, to opera powyższa przedstawiła by nam była formalną próbę uczących się śpiewaków; lecz p. Miłaszewski (dyrektor) przeczuwając to dobrze, a chcąc przecież ubawić dość licznie zebraną publiczność a operze większy nadać efekt, zdegradował ją na prostą komedyjkę i to komedyjkę dość gburowatej natury; — przystroił Marsa w kostium kozacki, który mimiką bratając się z królem piekieł (Pluto), wyrzekł kilka wcale niedorzecznych słów po rusku. — Lecz publiczność lwowska przekonała nas o swej moralności, zachowując się podczas wyprawionych przez p. Baranowskiego hec teatru marjonetek, jak najprzyzwoiciej.

Wychodzący od dziś we Lwowie: „Dziennik Lwowski” wydał okólnik tajny w formie listu litografowanego. Rozdała go redakcja pomiędzy wielu członków większości sejmowej (polaków) i rozsyła na prowincję między dawnych komisarzy rządu mistyfikacyjnego, pomiędzy którymi niektórzy na kolebę orderami ozdobieni zostali, do dalszego propagowania zawartej w niej: tendencji. Okólnik ten pomiędzy innymi opiewa: „Szanowny Panie! Wypadki żyło po sobie następujące, a połączone z największą doniosłością w oddziaływaniu na losy nasze jako narodu polskiego, niedozwalają nam tak obojętnie jak dotąd, zajmować się sprawą publiczną. Przyszłość bowiem, nieuludźmy się, kryje najważniejsze dla nas następstwa. Sprawa wschodnia bliska rozwiązania, zmusi Europę zająć się ostatecznie tak groźną dla niej kwestją Polską. Prócz tego narodowość nasza w ościennych państwach, wystawiona na najsroźszą zagładę (?), którą Moskwa i Prusy starają się przeprowadzić z widoczną szybkością, aby w chwili, gdy przyjdzie na porządek dzienny sprawa polska, okazać światu, iż ani w Poznaniu, ani w ziemiach zabranych niema Polaków. By zatem w obudwóch kierunkach odpowiedzieć naszemu stanowisku i przeznaczeniu, my, jako cząstka obszernej niegdyś Rzeczypospolitej polskiej, wszelkich użyć winniśmy wyteżeń i najusilniejszą pracą imać się zadania, jak e nam właśnie przekazują obecne położenie i przyszłe wypadki. Praca nasza organiczna obejmować winna przeprowadzenie organizacji tak gminnej jak i powiatowej w duchu postępowym; dalej ustalenie i podniesienie dążeń narodowych do najdalej dozwolonego kresu. Obojętność w jednym lub drugim kierunku, powodowanie się osobistymi widokami lub stronnictwami względami, równa się zdradzie ojczyzny; a biada tym, którzy się do niej przyczyniają! Spodziewamy się, iż Szanowny Pan pojmiesz nasze dążności, do których urzeczywistnienia zechcesz się wspólnie z nami przyczynić tak rozpowszechnieniem „Dziennika Lwowskiego” kierowanego w powyższym duchu i zostającego pod naszą redakcją, jak również pracą swoją umysłową, oświecając nas w każdej kwestji krajowej szczegółowo przy zbliżających się wyborach różnorodnych, światłą swą radą i pomocą. Z wyrazem rzetelnego szacunku i t. d.”

Okólnik ten wyświeca najzupełniej stanowisko polaków do rusinów, zamaskowanie się pierwszych w obec rządu i zawsze i wszędzie głoszone hasło: „Wolna Polska w granicach z roku 1772.” — Na nic by się nie przydały komentarze do owego okólnika, gdyż wyraźnie z niego dociec można, jak pojmują sterywnicy Galicji dobre stosunki Austrii z oścennymi państwami.

Y.

Paryż, 29 grudnia.

Koniec roku. — Stephens. — Manifest tak zwanego komitetu reprezentacyjnego. — Hotel Lambert. — Pseudo-advokat.

Koniec roku odznacza się prawie zawsze zupełnym brakiem wypadków. Ministrowie są obarczeni pracą około awansów, świat kupiecki jest zaprzątyniony ruchem handlowym, jaki panuje zwykle przed nowym rokiem, ogół zaś publiczności nie myśli o niczem innym, jak tylko o kolendach, które musi rozdáwać.

Z tamtej strony kanału panuje spokojność. Zapowiedziano powstanie fenjenów na Boże Narodzenie, a tymczasem nic z tego nie było, a to dla następującego powodu: niezgoda zapanowała znowu w szeregach fenjenistowskich, tak, iż rzec można, że jest tam papież i anti-papież. *Times* cieszy się mocno z tych niesnasek: „Stephens”, powiada on, „odbędzie podróż we Francji południowej dla roztrwonienia tam pieniędzy bractwa fenjenistowskiego, podczas gdy stronnicy jego, zawiedzeni w swych nadziejach, mają dość czasu do rozmyślań nad głębokością swej łatwości i nieroztropności.”

Tak zwany komitet reprezentacyjny ogłosił obecnie manifest. Jest to arcydzieło głupoty i zarozumiałości, którego Bosak nie chciał podpisać, co spowodowało wycofanie się jego z komitetu reprezenta-

cyjnego. Manifest oświadcza, że polacy powinni liczyć na własne siły dla odniesienia zwycięstwa nad barbarzyństwem azjatyckim (*Nota-bene*, siły te redukują się do armji złożonej z 1,500 uciekinierów, czyli włóczęgów emigracyjnych, którzy mają do walki z armją, liczącą milion ludzi). Manifest zaleca jedność i zgodę, bez względu na ten pewnik, że „tam, gdzie jest dwóch polaków, muszą być konieczne trzy stronnictwa.”

Byłem w hotelu Lambert dla przypatrzenia się sprzedaży fantów. Jest tam mnóstwo rozmaitych drobnostek i widziałem dość piękne panie, sprzedające takowe. Lecz serce się ścisła na widok tego hotelu, w którym Wolter powziął pomysł do napisania *Henriady*, a Napoleon I naradzał się w r. 1815 z panem de Montalivet i przekonał się, że wszystko zostało straconem. Smutno jest pomyśleć, że Czartoryski jest spadkobiercą po tych dwóch olbrzymach.

Proces 22-ch studentów nie przestaje być przedmiotem rozmów w świecie dziennikarskim. Powiadają, że studenci ci, dowiedziawszy się, że akta ich sprawy mogą być im zakomunikowane jedynie za wstawieniem się ich obrońców, zdobyli się na następujący żarcik: przebrali oni jednego ze swych kolegów za adwokata i posłali go prosić o zakomunikowanie akt. Żartowniś ten, zapytany, do jakiej korporacji adwokatów jest zapisany, odpowiedział, że należy do składu adwokatów miasta Nimes. Pisarz sądowny zasiągnął w tym względzie wiadomości z Nimes, z kąd odpowiedziano mu, że takiego adwokata nie ma tam wcale. Skutkiem tego, pseudo-adwokat został aresztowany.

X.
Neapol, 27 grudnia.

Pojedynek pomiędzy umiarkowanym a czerwonym P. Tonello w Rzymie. — Kontrabandyści.

W tych dniach odbył się pojedynek pomiędzy p. Imbriani, głównym redaktorem dziennika umiarkowanego *La Patria* i p. Legazzo, bratem głównego redaktora dziennika krańcowego *Roma*. Polemika wywołana przez p. Imbrianię, która przeszła wszelkie granice przyzwoitości społecznej, musiała koniecznie doprowadzić tych panów na plac bitwy, co wszelako nie zakończyło sporu, bo tak z jednej, jak i z drugiej strony gęsto padają obelżywe słowa, i jak się zdaje, nie prędko się to skończy.

Z Rzymu niema wiadomości. P. Tonello, jak i wiek dobrze przyjęty przez papieża i kardynała Antonellego, nie potrafił dotąd uzyskać nic stanowczego. Dał on do zrozumienia kardynałowi, iż posiada pełnomocnictwo do zniesienia przysięgi składanej przez biskupów i zaprowadzenia ważnych zmian co do *exequatur*, ale kardynał podobno odpowiedział na te pojednawcze propozycje, szeregiem skarg na konfiskaty niektórych dóbr biskupich, czem teraz u nas wcale się nie zajmują. Zatem pojednanie, którego tak pewnym okazuje się *Monitor*, jest jeszcze w dziedzinie projektów, i p. Tonello będzie musiał uzbroić się w ogromny zapas cierpliwości, jeżeli nie chce tak skończyć, jak jego poprzednik p. Vegezzi.

Niedawno wieczorem zaszło starcie pomiędzy karabinierami a kontrabandyzami, którzy usiłowali wprowadzić do miasta przedmioty ulegające opłacie. Pomimo, że uciekli po bóje, pięciu z nich straż bezpieczeństwa ujęła teje nocy na miejscu, a jednego następnego dnia.

Przysposobienie broni przez rewolucjonistów podczas powstania *

(Artykuł pierwszy).

Ogólna uwaga o trudności napisania historii ostatniego powstania. — Dla czego buntownicy mieli ogromną liczbę strzelb myśliwskich. — Komitet akademicki urządził w Warszawie fabrykę broni. — Dom Maciejewicza, główny punkt studentów agitatorów. — Sposób przysposobienia broni. — Hość i cena. — Przyłączenie się komitetu akademickiego do organizacji miejskiej. — Podoficer Przedwojewski i jego spiszek pomiędzy niższymi stopniami arsenału. — Nieporozumienie pomiędzy centralistami a studentami. — Oświadczenie Padlewskiego. — Jackowskiemu i Sokolowskiemu dają pieniądze na kupno broni. — Ustanowienie w Pa. yżu komisji broni.

Z zupełną słusnością możemy powiedzieć, że brak i zbyt duża obfitość materiałów, jednakowo stanowią przeszkodę dokładnemu przedstawieniu historycznych wypadków. Brak materiałów wyraża niczem niezapelnione przerwy, narażając przy tem historyka na szereg mylnych przypuszczeń. Obfitość zaś nieopracowanych materiałów przy istniejącej w nich prawie zawsze sprzeczności, wymaga od historyka ogromnej pracy przygotowawczej, polegającej na krytycznym opracowaniu wszystkiego co zawierają w sobie świadectwa współczesnych. Trudność ostatniego rodzaju staje się szczególnie dotkliwą z powiększeniem się piśmienności. W skutku tego znakomity historyk angielski Bockle powiedział, że rozpo-

wszechnienie się w średnich wiekach piśmienności było powodem zaciemnienia historycznej prawdy. Zjawisko to nie tylko nie zmniejszyło się, ale nawet powiększyło za naszych czasów i zapewne każdy choć cokolwiek obznajmiony z trudnością opracowywania surowych materiałów, zgodzi się z powyższą uwagą.

Na zasadzie tego, przydajemy szczególną wagę monografiom zamieszczanym w *Dzienniku Warszawskim*, które oparte są na starannem opracowaniu oryginalnych dokumentów. Praca tego rodzaju jest ważniejsza i tem bardziej zasługuje na wdzięczność, iż przy rozglądaniu istniejących o ostatniem powstaniu materiałów, dostrzega się w nich oba wspomniane powyżej braki. Jakkolwiek może się здаwać czytelnikowi dziwnym i sprzecznym z sobą nasz obecny wniosek, jednakże jest zupełnie prawdziwym. Postaramy się to wyjaśnić. Całe powodzenie buntu zależało na pomyślnem i szybkim rozgałęzieniu w kraju robót przygotowawczych mających zależeć na zebraniu środków materialnych i zjednanu o ile można największej stronników organizacji. Rozumie się także jednym z głównych warunków było zupełne ukrycie przed nami intrygi, a dla tego przewodcy osłonili spisek nieprzeniknioną tajemnicą. Wszyscy uczuwali nad sobą ciężar jakiejś siły, ale skąd ona wychodziła, i jakie były zamiary kierowników całej sprawy, — to mało komu było wiadomem. Bardzo jasno, że przy takich warunkach cała istota intrygi rozpoczętej jeszcze w 1859 r., pozostała dla nas niedoścignioną. Wiadomość o tym czasie dostaje się z wielką pracą, tem bardziej że spisek był prowadzony nie przez jedną osobę, ale jednocześnie przez przedstawicieli różnych stronnictw i kółek, w skutku czego w działaniach podżegaczy napotyka się bardzo często sprzeczności, niewyjaśnione dla nas. Ażeby zupełnie wyjaśnić sobie dokładnie wszystkie zaszłe wypadki, należy znać stosunki jednego stronnictwa do drugiego, to jest zrozumieć wewnętrzne życie rewolucjonistów, co jest prawie niemożliwem.

Jedni z przewodców tego lub owego kółka uciekli za granicę, inni zginęli w bandach, inni ujęci w samym początku buntu, przyznali się tylko do niektórych swych działań, przemilczawszy przytem o wszystkim, co chociaż było im wiadomem, ale o co, z powodu nieposiadania faktów, nie mogli ich badać inkwizenci. Tym sposobem wiele pozostało niewyjaśnionego. W szczególności doznaje się tego przy badaniu stosunków zagranicznych towarzyszy rewolucyjnych z tutejszymi podżegaczami i określeniu, jakie materialne ofiary były poniesione na ostatni niedorzeczny ruch. To stanowi brak materiałów. Teraz spojrzmy na czem zależy ich obfitość.

Od października 1861 roku, to jest od czasu ogłoszenia stanu obłężenia w kraju do obecnego czasu, różne komisje śledcze wyprowadziły w przybliżeniu do 10 tysięcy spraw śledczych, zawierających w sobie wyjaśnienie tego lub owego wypadku, lub określających stopień winy i udziału zamieszanych do spisku osób. Każdy zgodzi się z nami, że nietylko krytyczne opracowanie, ale nawet i pobieżne przejrzenie takiej ilości spraw, wymaga ogromnej pracy i długiego czasu. Zajęcie podobnego rodzaju staje się zawilszem jeszcze z tego powodu, iż rzadko w której sprawie można znaleźć zupełne szczere wyznanie przestępców; przeciwnie, robili go stopniowo, pod wpływem niezaprzeczonych faktów dowodzących ich winy, a dla tego należy starannie skupiać uwagę przy czytaniu dokumentów, żeby wycisnąć czasem z obszerniej bardzo sprawy, zaledwie kilka potrzebnych wierszy. Przytem wielu z osądzonych, chcąc zmniejszyć swe przestępstwa, naumyślnie wikłało sprawy, przypisując bardzo często swe winy innym osobom, które zginęły w bandach lub uciekły za granicę. Można stanowczo powiedzieć, że przed przyjęciem zeznań jednej lub drugiej osoby, należy koniecznie znać jej moralne przymioty.

Po sprawach śledczych najdotkliwiej przedstawiają życie podziemne i działania podżegaczy, drukowane plakaty, broszury i tajemne dzienniki, któremi tak obficie przewodcy obdarzali Warszawę, poczynając od 1861 do końca 1863 roku. Zresztą tego rodzaju materiały także wymagają wielkiej wprawy przy opracowywaniu. Z dokumentów tych, w większej części wypadków, można poczerpnąć tylko teorię, niezupełnie zgodną z rzeczywistością faktami, ujawnionemi przez śledztwo. Nakoniec o ile nam wiadomo, nietylko osoby prywatne, ale nawet władze rządowe, nie posiadają całkowitego zbioru wszystkiego, co wydali podżegacze.

Korespondencje, różnemi czasami zamieszczane w naszych piśmiech, w ciągu 1863 i 1864 roku, jakkolwiek pisane po gorących śladach spełnionego faktu, często w różnych gazetach rozmaicie przedsta-

wiają jeden i ten sam fakt, co stanowi przeszkodę wyłącznego trzymania się tego rodzaju materiałów. Nakoniec wiadomości o wypadkach polskich zamieszczane w zagranicznych gazetach teje epoki, prawie zupełnie nie wytrzymują krytyki. Układane najczęściej przez samych podżegaczy dla celów politycznych, w naprzód wytkniętym kierunku, bardziej są podobne do wielkich kaczek dziennikarskich niż do poważnego materiału.

Nie łatwo będzie przyszłemu historykowi wyjść z tego labiryntu sprzecznych i różnorodnych wiadomości, a dla tego opracowanie materiałów przez współczesnych wypadków, mogących łatwiej objaśnić sobie ten lub ów fakt, nabywa ogromnej wagi, i jak wspomnieliśmy, zasługuje na wielką wdzięczność. Słyszeliśmy że jeden z emigrantów, który miał udział w buncie, podjął się napisać jego historję, ale od tej pracy, prawie nie można spodziewać się bezstronności i prawdziwego przedstawienia faktów. Nikt nie może być swym sędzią, — powiada mądre przysłowie — a tymczasem w podobnym opisie autor koniecznie będzie musiał wspominać o własnych działaniach i przyznawać się do swych omyłek. Jak trudnem jest podobnego rodzaju zadanie dla współczesnych, stanowi dowód historja powstania polskiego 1831 roku, napisana zaraz po jego ukończeniu przez Mochnackiego. Pisarz ten niezaprzeczenie był zdolnym i przy tem znał istotę sprawy, a tymczasem nie uniknął w swej pracy omyłek i jednostronnego poglądu. Minęło przeszło 20 lat, nim znakomity historyk Smit, rozwikłał i bezstronnie wystawił całą sprawę.

Przy roztrząsaniu materiałów, nie można też nie wspomnieć, że w ostatnich czasach, za granicą, wyszło wiele historycznych pamiętników i artykułów dotyczących ostatniego buntu, wydanych przez osoby, które miały w nim udział. I z tego rodzaju materiałami należy być bardzo oględnym. Napisane bardzo często z jawnym zamiarem potępienia nas i pochwalenia swoich, w najwyższym stopniu są stronniemi i dla tego nie mogą być wiarogodne. Na przykład podobnej, niesumiennej gadaniny, można przytoczyć broszurę, wydaną wkrótce po powstaniu, pod tytułem: „Urządowe dokumenta do historii organizacji jenerałnej”. Broszura ta wydana przez Mierosławskiego pod imieniem Kraczkiewicza, według zdania ludzi dobrze obznajmionych z biegiem rzeczy i uczestniczących wraz z Mierosławskim w jego intrygach, nie zasługuje na zaufanie. Cyfry znajdujące się w niej, wykazujące ilość pieniędzy obróconych przez podżegaczy na broń, po większej części są nieprawdziwe, a dla tego jeden z głównych agentów kupna broni, spisał prawdziwy stan całej sprawy, zbiwszy tem samem gadaniny Mierosławskiego, ale w skutku intrygi tego ostatniego, zarzuty te nie były drukowane. W jednym tylko można zg dzić się z autorem dokumentów, że ajenci strasznie okradali *kasę narodową*.

Obznajmivszy czytelnik z naszym poglądem na obowiązki opracowywującego materiały, chcemy w obecnym rysie, przedstawić nieliczne dane, jakie udało się nam zebrać w przedmiocie sposobu przysposobienia broni i wprowadzania jej w granice królestwa polskiego, podczas minionego buntu. Przedmiot ten jest jednym z najtrudniejszych do zbadania. Przy strasznym chaosie istniejącym w organizacji, nie tylko osoby, które odgrywały drugorzędne role, ale nawet i członkowie byłego „rządu narodowego”, nie mogli w zupełności zaspokoić naszej ciekawości, co do kosztowności buntu i wysokości sum użytych na uzbrojenie band powstańczych.

Przyznajemy, że obecny rys wcale nie jest dokładny, zupełny, ale w każdym razie zamieszczone poniżej fakty, których prawdziwość jest niewątpliwa, bardzo są ciekawe i dla tego pospieszamy podzielić się niemi z czytelnikami.

Ale nim przejdziemy do chronologicznego przedstawienia wszystkiego zgromadzonego przez nas w tym przedmiocie, wyjaśnimy ciekawy fakt, zapewne nieraz zwracający uwagę tych, co przeglądali sprawozdania naszych dowódców w wojskowych, którzy podczas powstania potykali się z buntownikami. Bardzo często, przy opisanu uzbrojenia powstańców, szczególnie w początku, można było napotkać wiadomość, że większa część bohaterów leśnych, była uzbrojona strzelbami myśliwskimi. Zawsze nas zajmowało pytanie, z kąd wzięła się taka ogromna ich ilość. Dla wyjaśnienia tej okoliczności, należy zwrócić się do przeszłości.

Po rewolucji 1831 roku, w miarę uspokojenia kraju, udzielane było pozwolenie wielu obywatelom, za osobno wydawanemi biletami, posiadania strzelb myśliwskich, przyczem, w wspomnianych biletach była wyrażana zawsze ilość broni, jaką wolno było mieć

(*) Artykuł ten jest wzięty z *Warsz. Dniw.*

